

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ КОЖНОГО ВІКУ

Рік III

Жовтень 1956

Ч. 10 (26)

НАЙВІРНІША З ДРУЗІВ — КНИЖКА РІДНА, МИЛА...

Ілюстрація П. Холодного до вірша Р. Завадовича на стор. 2-ій

НАША КНИЖКА

Найвірніша з друзів — книжка рідна, мила,
Сторінки у неї — чарівливі крила,
І на них ми линею у казковий світ,
В мандри до далеких Золотих Воріт.

Гей, які ж цікаві ждуть нас там пригоди!
Скільки раювання, скільки див природи,
Скільки стріч нежданих в пралісах густих
Книжка нам дарує у мандрівках тих!

Про князів, козацтво, про стрільців розкаже,
Про повстанську славу, про насилля враже,
Про любов до волі месників-борців,
Про старинний Київ і про давній Львів.

І навчить, як жити, горю не коритись,
Щастя здобувати, сміло з лихом битись,
Зберігати вірність у душі своїй
І служити завжди Правді лиш одній.

Найвірніша з друзів — книжка рідна, мила,
Наша в ній надія, в ній і наша сила —
Слався-величайся, зіркою гори,
Українська книжко, серед дівторі!

П. Олексієнко

ВЕДМЕДИКИ В ЄЛЛОВСТОНСЬКОМУ ПАРКУ

Рівнина залишилась уже за нашими плечима, і авто стало підійматись усе вище й вище на спини гір. Повіяло прохолодним вітром.

Ось і сніг! Лежить при автостраді, мов би забув, що тепер літо. Подорожні затримуються при шляху, біжать, мов діти, на сніг, ковзаються на підшвах черевиків або з сміхом кидають одне на одного снігові кулі.

Ми вже недалеко державного заповідника, відомого на всю Америку і далеко поза її кордонами під назвою „Єлловстонський парк”. Кругом гори й ліси, що застигли, мов хвилі величезного бурхливого зеленого моря. Ми хвилюємося від сподівання побачити стільки цікавого!

Ось починається Єлловстонський заповідник. Купуємо в паркової охорони картки вступу і їдемо гарною гладкою дорогою між високими соснами та ялицями. Обабіч горби, ніби цікаві побачити тих, що приїхали сюди аж з безкраїх степів України, наближаються до дороги і вихиляють з-за дерев свої чубаті голови.

Привіт вам, могутні Скелясті гори, красо й гордощі Америки! Дивимося на вашу вроду і згадуємо зелені пахучі Карпати та задивлені в дзеркало Чорного моря задумані Кримські гори.

Ліс кладе на нас свою прохолодну тінь, і в'ється дорога, мов стяжка.

Нараз — перша несподіванка! На дорозі стоїть великий ведмідь. Цей лісовий староста зовсім нас не боїться, навіть не звертає на нас уваги. Ми спинили авто оподаль і придивляємось, що він робитиме.

Місько підійшов до залізної бочки, у яку подорожні кидають різні відпадки та недоїдки, перевернув її, а тоді поклався вигідно на землі і

лапами та зубами почав витягати все, що там було. Що йому смакувало, з'їв, а там потюпав до другої бочки. То мусів бути якийсь вельможа між ведмедачим родом, бо їв лежачи.

Потім пішов собі в ліс, на нас і не глянувши.

Ми проїхали містечко Фишинг Бридж. За містечком — річка, а на мості видно кілька сотень рибалок, що попускали в воду свої вудки. Щасливого улову! Але ми тут із вами не будемо ловити рибки — ми хочемо ближче познайомитися з ведмедами.

Знову ліс могутнім зеленим муром заступив нам дорогу, але автострада, мов гадюка, найшла в ньому якусь щілину і протиснулась туди. Котимось і ми тинистим тунелем, поміж високими деревами та горбами. Є на що подивитись, є чим помилуватись! Шумить праліс і ніби розповідає нам якусь незрозумілу казку-бувальщину про давні-давні часи. Може й моторошно було б нам, якби ми були самі. Але всюди видно подорожніх, що задержали свої авта і знайомляться з ведмедами.

Еге ж, з ведмедами! І старі ведмедища, і статечні ведмедики, і малі, ніби з плюшу, ведмежата — всі вони сміливо виходять з своїх гуцавників, не боячись нікого, бо тут їх охороняють суворі закони державного заповідника: на них заборонено полювати і взагалі будь-як їх непокоїти.

Вони гостинні та ввічливі, хоч не вони частують гостей, а гості їх. Цукор такий смачний, що варто підійти до чудного блискучого авта, хоч воно й непризмно тхне далеким містом. Вони цікаві, часом надто цікаві — і коли, бува, необережний водій відійде від авта, залишивши незамкнені двері або вікна, ведмедик непрошений

Фото П. Олексієнка

— Стійте! Є в вас щось смачне попоїсти?

залізе всередину і там поперекидає все догори коренем.

Сидів собі самотньо при дорозі ще не старий ведмедик. Я задержав авто і, підходячи до нього, дав зрозуміти, що хочу з ним познайомитись. Ведмідь не відмовлявся, тим більше, що в руці у мене побачив торбинку, звідки я добував цукор. Не кваплячись, обережно наблизився до мене, а коли я нахилився і дав кусничок цукру, все його недовір'я розвіялось, мов дим на повітрі. Він став дибки, одну передню лапу спер мені на ногу, а пазурами другої лапи стиснув міцно мою руку. Заглядаючи в торбинку, волохатий ласун ладен був з'їсти весь запас мого цукру. Я вже став потерпати, що буде, коли цукру не стане, чи не розсердиться, бува, мій ведмедик?

Скінчилось на тому, що я його перехитрив: кинув кілька кусків попри його пащу на землю, він опустився їх шукати, а я тим часом відступив до авта.

За кілька хвилин до нас підійшов новий гість. Хоч ведмеді по-людському розмовляють лише в казках, він і тут собі порадив. Вся його постава й погляд говорили:

— Стійте! Є в вас щось смачне попоїсти?

Як тільки авто спинилося, ведмідь підійшов до вікна, всадив туди голову і почав лапами обмацувати все, що лежало поблизу.

Схопив торбинку з грішми і потягнув до себе. Насилу відняли! Забажав подивитись на фотографічні апарати, що лежали в шкіряній торбі. Довелось і це добро виривати цікавому Міськові з пазурів. Він навіть трохи розгнівався і хапав лапами усе, що попало, але кілька грудочок цукру вмить випогодило його настрої. Як тільки на хвилину він відвернувся, ми зачинили вікно й рушили навтікача. Ведмідь, видно, ще не хотів розставатись з нами, а ще більше з нашим цукром, і тюпав ще якийсь час поруч авта.

Трохи нечемно повелись коло нас два молоді ведмедики. Вони, звичайно, ще не засвоїли собі

твердо правил доброї поведінки... Вийшли з мамою на дорогу і, побачивши в нас цукор, всі троє підійшли до вікна. Тут і виявилась їх родинна незгідливість: коли одно ведмежа діставало цукор, друге сердилось на нього і порикувало невдоволено, мовляв, чому ти дістав, братіку, а не я. Навіть мама-ведмедиця, забувши, що мусить давати добрий приклад дітям, вдарила чотирма зубами-іклами мою дружину по руці.

Попрощавшись із незгідливою родиною, ми зустріли ще кількох Міськів. Кожний мав іншу вдачу. Один був дуже ввічливий і поведився делікатно, нічого не домагався і їв лише те, що йому давали. Стояв терпеливо дибки біля вікна, мов різдвяний колядник.

Другий зовсім не квапився з лісу до нас на дорогу, хоч ми й запрошували. Я мусів іти перший до нього, а він сидів собі вигідно на траві, лише відкривав свою пащу і підставляв язика під грудочки цукру. Зо смаком хрупав його і знов, ніби знехотя, виставляв язика. Далі пішов слідом за мною до авта, і ми з півгодини з ним гарно забавлялись. То був справжній „джентлмен” між елловстонськими ведмедями.

Третій трохи здивувався, коли ми подали йому на прощання руку і потиснули дружньо його лапу. Не знаючи людських звичок, він невдоволено замуркотів і сіпнув лапу до себе.

Найцікавіші моменти зустрічі з ведмедиками я схопив на кінову плівку. Може колись покажу карпатським ведмедикам...

У ОСІННЬОМУ САДУ

Гляньте, скільки серед листу
Ув осінньому саду
Стиглих яблук золотистих,
Груш, неначе на меду!

Те, що літо дарувало
Від землі, тепла й води, —
Все у себе увібрали
Золоті оці плоди.

Умивалися росою
На зеленому гіллі,
Наливалися красою
Всіх веселок на землі.

Кличуть нас плоди із саду,
Стиглі овочі смачні,
Повні чару і принади,
Як чудові літні дні.

Слався, літо соковите!
Діти — в сад і на поля!
Будем гарні, наче квіти,
Будем дужі, мов земля.

Леонід Полтава

РУКА СВ. ІВАНА ДАМАСКИНА

Ілюстрація М. Бутовича

Великий учитель церковний Іван¹
Служив у султана в Дамаску.²
Цинив, поважав його дуже султан,
Робив не одну йому ласку.

Та зависть під'юдила злих двораків³
Згубити Івана та й годі!
Підкинули лист, мов Іван написав
Царю християн в Царгороді:

— „О, царю, шли військо своє на Дамаск,
Побіда вас жде знаменита:
Самого султана в рішучий я час
Отрутою згладжу зо світа”.

Султанові зрадники лист донесли:
— „Чи бачиш, — говорять, — султане!
Оце твій любимець, твій християнин
Яке здумав діло погане!”

Розлютивсь султан і прикликать велів
Івана і так йому каже:
— „Так ось, як за милость, за ласку мою
Платиш мені, лютий мій враже?”

— „Отрутою хочеш ти згладити мене?
Такий ти святий, справедливий?”
Даремно Іван присягає, що він
Невинний, що лист цей фальшивий.

— „На смерть заслужив ти, — говорить султан, —
Та жий! Лиш всім зрадцям в науку,
Щоб більше подібних листів не писав —
Утвіть йому правую руку!”

Зраділи всі злюки, Івана взяли,
Ще й ганьби до болю доклали:
На ринку дамаським при здвізі людей
Йому праву руку врубали.

Мовчав і молився у муках Іван,
Взяв руку відтату в лівницю,
А потім кривавий каліка пішов
В Пречистої Диви каплицю.

■ І перед іконою впав до землі
І руку відтату тримає,
І молиться голосно й плаче і так
У болю тяжким промовляє:

— „Маріє, Небесна Леліє! Це я,
Що цею своєю рукою
На честь Твою стільки похвальних пісень
Списав, ось корюсь пред Тобою!

— „Не милі, мабуть, ті гарячі пісні
Були Тобі, Райська Роже,
Коли допустила, щоб руку мені
Відрізало плем'я вороже!

Не жаль мені, що я невинно терплю;
Твій Син тернів також невинно!
А жаль, що не можу на славу Тобі
Пісень укладати невинно”.

Та враз заясніла каплиця уся,
Марія з ікони зступає
І мовить: — „Іване, невже ж і твій дух
У сумніві вже потопає?”

І руку відтату Марія взяла,
До рани її приложила,
І враз здоровіська рука та була,
Мов краплі крові не зронила.

І вийшов здоровий з каплиці Іван.
Народ весь аж ахнув із дива.
Дізнався про зраду дворацьку султан,
То злим була кара правдива.

Іван же ще довго в повазі там жив,
Поборював блуди старії,
І багато прекрасних пісень ще зложив
На честь Пресвятої Марії.

¹ Св. Іван Дамаський — жив від 676 до 749 року. Народився в Дамаску, був сином везира. Виховував його грецький монах. По смерті батька став також везиром, але покинув цей уряд і постригся в ченці. Писав релігійні книжки й складав побожні пісні. Називали його Ученим, або Доктором Церкви.

Наша Церква святкує пам'ять св. Дамаскина дня 4-го грудня.

² Дамаск — столиця Сирії в Азії. Дуже рано запанувало там християнство.

³ двораки — урядовці й достойники, що живуть на дворі короля, царя чи султана.

1856-1956

З книжки казок „Коли ще звірі говорили”

Ілюстрації М. Дмитренка

Бажко було Лисичці хліба добувати. Постарілася вже, ослабла, а їсти хочеться. От вона вдалася на хитрощі. Забігла десь у комин, обмазала сажею та й ходить по лісі, голову звисивши, важко зідхаючи, чотки¹ перебираючи. Звірі зразу боялися, почали тікати від неї, та вона масненько вговорювала їх:

— Бог з вами, дітоньки! Куди це ви? Мене боїтеся? Ні, не бійтеся, мої голуб'ята. Бачите, я черничкою зробилася, Богу служу, постом тіло морю, поклоню б'ю, на прощу до святого місця збираюся.

Почув це Півень. Дуже його зворушила Лисиччина побожність та й каже до неї:

— Лисичко, Божа черничко, візьми мене з собою на прощу.

— Добре, Півнику. Та що ти будеш пішки йти? Сідай на мій хребет. Багато я з твого роду

У нас немає тепер повного видання казок Івана Франка „Коли ще звірі говорили”, тому й не всі ці казки тепер дітям відомі. В цьому числі друкуємо казку „Лисичка-черничка”, а ви, діти, подумайте над тим, чи й між людьми немає таких хитрунів, як оця лисичка, що прикидається дуже побожною, але вчинки її лихі. Зате постигла її кара.

Ви напевно знаєте, що тепер уже й безбожні большевики вдають із себе побожних християн, навіть вдягають на себе священничі ризи. У той спосіб вони хочуть обманути, як оця лисичка-черничка, інші народи, щоб легше поконати їх і заланувати над ними.

Отак бачите, що хоч ця казка давно написана, проте наука з неї корисна й досьогодні.

У тексті казки зроблено мовну коректу.

Слава мчить в Україні,
Мов бурхлива ріка,
Про ковальського сина —
Про поета Франка.

Він натруджував руки
І високе чоло,
Щоб ні болю, ні муки
На землі не було.

Гомонить Україна
У святому бою
За думки свого сина,
За свободу свою;

За майбутнє за світле,
Як весна гомінка, —
Щоб усмішка розквітла
На обличчі Франка.

Леонид Полтава

душ загубила, нехай хоч цю покуту за це прийму, може мені Бог гріхи дарує.

Сів Півень Лисичці на хребет, їде. Аж здивують Голуба.

— Куди ви, люди Божі? — питає їх Голуб.

— На прощу до святого місця.

— Візьміть і мене з собою.

— Добре, Голубчику, — мовить лисиця. — Сідай і ти на мій хребет обік Півня, там і для тебе буде місце.

Сів Голуб, їдуть. Аж ось зустрічається їм Селезень.²

— На добрий день, люди Божі! А куди це вас Бог провадить?

— На прощу до святого місця.

— Візьміть і мене з собою.

— Добре, синку! — мовить Лисиця. — Сідай на мій хребет. Там ще й для тебе знайдеться місце.

Ішли вони, йшли, аж дійшли до широкої ріки. Прийшлося їм тут ніч ночувати, ще й день спочивати, порома дождати. От Лисичка й мовить:

— Слушайте, мої дітоньки! Ось перед нами вода глибока, дорога далека. Бог знає, чи дійдемо до цілі, чи вернемо живі. Треба вам, дітоньки, висповідатися і покуту відбутися, а як у кожного буде чисте сумління, то й дорога не така страшна буде.

— Добре. Ходімо шукати пан-отця.

— А коли добре, — мовила Лисичка, — то нащо нам пан-отця шукати? Аджеж я черничка, духовна особа. Ходить лише одно за одним за мною в оцю нору, я вас висповідую.

Знайшла Лисичка нору під каменем, влізла до неї та й кличе Півня:

— Ну, Півнику, дитино моя, ходи сюди ближче, признайся, чим ти Бога образив?

— Не знаю, Лисичко. Здається, нічого злого не зробив.

— Ой ти, грішнику, грішнику! — скрикнула Лисичка. — А хіба ж то не гріх, що ти вдосвіта пієш і людям спати не даєш? А то хіба не гріх, що ти пієш удруге геть перед світом, а подорожні думають, що вже світає, рушають у дорогу і попадають в руки розбійникам? Адже це тяжкі гріхи і за них тільки одна може бути покута — смерть!

І лисичка вхопила Півника, заволоклала його до нори, загризла насмерть і з'їла. А потім, облизавшись і дібравши покірною голоска, вистромила головку з нори і кликнула:

— А тепер ти, моє Голуб'ятко! Підійди ближче, на тебе черга признатися до всіх гріхів.

— Які ж там у мене гріхи, Лисичко-черничко?

— Ой, небоже! — скрикнула Лисиця. — Не вжеж це не гріх, коли ти по полю літаєш і зерно з поля, свіжо посіяне, видзьобуєш і пшеницю з колосся п'єш? Це такий страшний гріх, що його тільки смертю можна спокутувати як слід.

І заки ще Голуб отямився, вже лисиця вхопила його за головку, загризла і затигла до своєї нори. А потім, вихиливши голову, кличе Селезня.

— Ходи й ти, небоже, сповідатися!

— Та чого мені сповідатися? — відмовляє Селезень. — Хіба я чим Бога прогнівив?

— Ой, синку, синку, не говори так! — побожно зідхаючи, мовила Лисиця. — Наблизься тільки сюди до мене, я тобі повім, який у тебе гріх на душі.

— Ну, кажи, я й відси чую, — мовив обережний Селезень.

— Страшний гріх! Аджеж це ти у короля корону вкрав і собі на голову настромив! Поглянь лише в дзеркало, як у тебе вся голова вилискується!

— Неправда, Лисичко! Не вкрав я королівської корони! Це ти сама вкрала її.

— Я? — скрикнула Лисичка. — Як ти можеш це говорити?

— Бо у мене свідки є, — мовив Селезень. — Ось зажди лише тут, я їх зараз приведу.

Лисичка думала, що Селезень приведе їй Качок, Гусей або інших своїх свояків, і почала скубти Голуба, з'їла його й жде в своїй норі.

Тим часом Селезень іде дорогою, аж назустріч йому стрілець. Уже намірився, вже курок відвів, щоб убити Селезня, та цей кликнув до нього:

— Стрільче, стій, не вбивай мене! Ходи за мною, я тобі покажу лисиччину нору, ще й саму Лисицю викличу.

Зібрався стрілець, пішов за Селезнем, засів у корчах і навів рушницю просто на вхід до нори. А Селезень наблизився до нори та й кричить:

— Лисичко, Лисичко, виходь!

— А що там? — питає Лисичка зсередини.

— Це я, Селезень, прийшов і свідків привів.

— Ходи з ними до хати.

— Ні, Лисичко, вони не хочуть до твоєї хати, бо їм там затісно буде.

— Хіба їх так багато?

— Ні, Лисичко! Та що там балакати! Вийди, то сама побачиш.

Ледве Лисичка вихилила голову з нори, аж тут рушниця — грим! Ударило Лисиці мов гарячим полум'ям ув очі. Тільки й могла, що скрикнути на Селезня:

— А кудий день! А чорна година на тебе і на твоїх свідків!

Це були її останні слова.

¹ чотки — вервиця. І. Франко пояснив це слово так: рожанець, по яким моляться монахи.

² Селезень — качур.

ІЖАЧАТА Й ЛИСИЧКА

Гуляли іжачата
У лісі під дубком,
Побачили лисичку
З пухнастеньким хвостом.

— Здорова будь, лисичко! —
Одразу загули,
Бо всі ті іжачата
Чемненькій були.

— Який пухнастий хвостик,
Неначе помело!
Такого в нашім лісі
Одвіку не було!

А ми такі нещасні —
Не маємо хвоста,
І, замість кожущинки,
Колючка вироста.

— Ой, бідні ж ви всі, бідні! —
Лисичка лебедить. —
Ану, чи я не зможу
Хвоста вам приточить?

І зразу — хап! за спину, —
Хотіла проковтнуть.
Та раптом як заскиглить!
Аж в горах стало чуть.

Підскочила від болю:
— Проклятї іжаки!
Чи бач ти, як негарно
Убрались в колючки!

А ззаду іжачиха
Гукнула з-за кущів:
— Бог дав їм ту колючку,
Щоб їх ніхто не з'їв.

К. Перелісна

ОСІНЬ

У садочку, у садочку
Наче дощ, летять листочки,
Падають на трави
Ніжно-золотаві.

У віночки, у віночки
Посплітаємо листочки,
Золоті, жовтенькі,
Довгі і кругленькі.

На травиці посідаєм
І про осінь заспіваєм,
Про опале листя
Пісню голосисту.

Ніна Бурик

ДРОХВА

Ілюстрація П. Холодного

Т а т о : Ось дрохва, з Європи родом,
Може навіть з України.
Загороджена цим дротом,
У думках на волю лине.

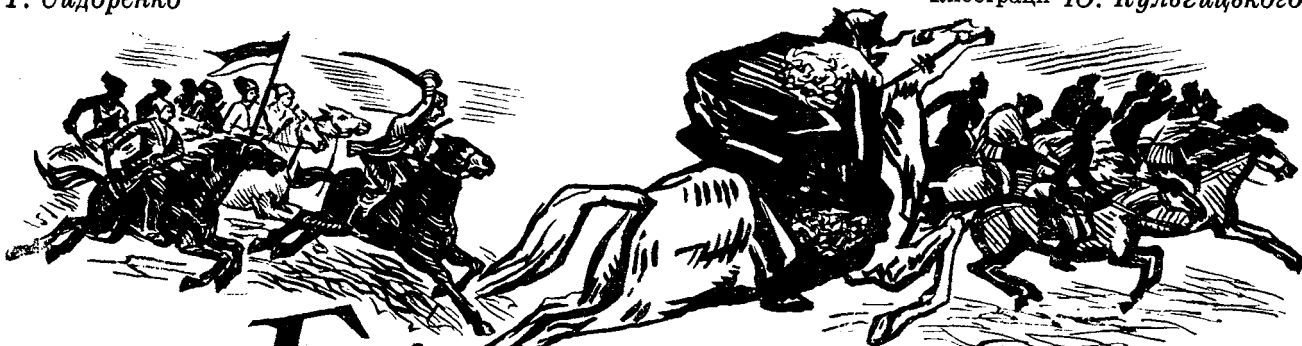
Дома, у степах херсонських,
Бачив я колись, давно вже:
Дрохви грілися на сонці
В день веселий і погожий.

В табунці були малята,
І стара хвилину кожну
В поле, звуками наляте,
Погляд кидала тривожно.
Відійшов я найтихіше,
Щоб її не турбувати,
Бо дрохва є найніжніша
І найвідданіша мати.

С и н : Я не був на Україні,
Але добре уявляю
І Дніпро і небо синє,
Поле рівне і безкрас,
Плавні, гори і долини,
Села і міста великі,
І дерева, і рослини,
І звірят, і птахів диких...

А як прийде час щасливий
Нам вертатись, любий тату,
Я з собою в Україну
І дрохву хотів би взяти.
І пустить її з неволі,
З дротяної загороди
У широке рідне поле —
Хай живе і діток водить.

Г. Чорнобилька

ГАЙДАМАКИ ВИЗВОЛИЛИ

Оповідання з часів боротьби за Українську Державу¹

Малий Грицько жив разом з батьком і мамою на селі недалеко міста Лубень, при шляху на Київ.

— Вже не довго пануватимуть в Україні вороги! Не довго грабуватимуть нашу землю! — сказав одного дня Грицьків батько. — Я бачив Семона залізничника, і він говорив, що Петлюра з нашою армією підходить уже до Києва. Побачите, що скоро большевики будуть утікати!

Батькові слова справдилися. Не минуло тижня як по лубенському шляху почався безладний відступ большевицької кінноти. Большевики завжди були нелюдяні й жорстокі, але тепер, під час відступу, вони зробилися ще лютіші: грабували все, що можна було взяти, на людей накладали безправно велику грошову данину, катували й розстрілювали невинних.

Коли головні большевицькі війська були вже за Лубнями, невеликий відділ з десяти вершників заскочив несподівано в те село, де проживав Грицько з батьками. На нещастя, відділ розташувався на їх подвір'ї. Червоноармійці прив'язали коней до воза серед двору, а самі зайшли до хати.

— Де хазяйка? — гукнув командир. — Давай сало, печи курей, праж явшню, дістань самогону² — та швидко!

Поки все було приготоване, настав вечір. Вояки посідали за стіл і почали вгощатись. Підпивши, стали вимагати від Грицькового батька грошей.

— Коли через дві години не дістанеш, повиснеш на сволоці!³ — загрозив командир.

— Звідки я їх візьму? — розвів руками батько. — Бачите, яке в мене господарство. Я не багатий...

— Замовчи! — ревнув большевицький старшина п'яним голосом і замірився кулаком. Потім звернувся до червоноармійців:

— Хлопці, накиньте йому на шию петлю! Мотузку перевісьте через сволок!

Мати й Грицько розпачливо кинулись до батька з простягнутими руками, мов би хотіли його захистити, але червоноармійці їх відштовхнули. Тим часом інші накинули на батька петлю, пересилили мотузку через сволок і прив'язали кінець до ніжки стола. Нещасний батько стояв у петлі, не маючи можливості й ворухнутись.

— А ти, хазяйко, іди в село шукати грошей! — крикнув командир. — Хоч з-під землі дістань, а гроші мусять бути.

— Я піду теж з мамою! — сказав Грицько. — Я їм поможу. Ми підемо від хати до хати! — І він благально подивився на командира. П'яний командир заточився, махнув головою і промимрив:

— Гаразд, іди і ти! Але гляди, щоб до двох годин були гроші, а то...

Мама й Грицько, перелякані, вибігли з хати позичати грошей. Але ні в одній хаті не світилося. Село мов вимерло. Над ним висіла мовчазна темрява.

— Біжи, сину, на Затики, стукай у кожную хату, проси, благай, бо батько загине. А я піду в середину села, що коло церкви! — сказала мати.

Грицько побіг на куток, на Затики, стукав, благав, але люди боялись відчиняти хати і мало хто позичав гроші. Звідки їх було взяти? Так Грицько добіг аж до краю села. У нього не було й десятої частини тієї суми якої вимагав командир. Чорний розпач кліщами стиснув його серце, і хлопець з усіх сил затиснув зуби, щоб уголос не заплакати. Але плач тут нічого не допоможе! Грицько це знав. Що далі робити?

Нараз у його голові мигнула думка: а що, як побігти за село і роздивитись, чи не надходить

своє рідне, українське військо? Адже він сьогодні чув, як сусід Остап говорив у садку до свого брата Миколи:

— Кажуть, що у Варварівці вже наші. Може на ніч перші стежі дійдуть і до нас...

Грицьків розпач розсвітив промінчик надії. Може справді стежі вже недалеко?

Він минув крайню хату і, шепочучи молитву, подався польовою дорогою. Боже, Боже, змилуйся над моїм безталанним батьком! Вирви його з рук безбожних катів!

Раптом у темряві провесняної ночі хлопець почув якийсь невиразний звук. Він зупинився, нагострив слух... Так, справді, десь форкнув кінь, а потім почав наближатися глухий стукіт копит.

— Свої, чи чужі? — подумав Грицько. Серце тріпалося в грудях, мов спіймана пташка. Зійшов зі шляху і приліг біля межі.

На тлі темносірого неба замаячили тіні вершників. Зупинились.

— Уже недалеко село! — почувся притишений голос. — Хлопці, обережно, щоб не напоротись на большевицьку заставу!

— Наші! — вголос крикнув Грицько і кинувся в напрямі вершників.

— Стій! Хто йде? — залунав молодий голос, і клацнув замок рушниці.

— Дядечки рідні! Рятуйте мого батька. Визвольте його, бо загине!

Кількома словами, нашвидку розповів Грицько українським воякам усе: і про те, що в його хаті большевики, і що вони батька повісять, коли на час не буде вимаганих грошей.

— А в інших хатах вони є? — запитав старшина.

— Немає, тільки в нашій.

— Багато їх?

— Повна хата.

— Ну, то поїдемо познайомитись, — сказав підбадьорливо старшина.

До Грицька нахилився інший вершник: — Ставляй ногу, хлопче, на мого чобота і сідай на коня!

За хвилину Грицько сидів позад вершника і цупко його тримався. Відділ обережно в'їхав у село.

— Ось бачите, світло в вікнах — то наша хата.

За три-чотири подвір'я від Грицевого двору вершники зупинилися, злізли з коней і прив'язали їх до тину.

— На подвір'ї є вартовий? — запитав старшина.

— Один большевик чатує на присьбі, — відповів Грицько.

— Добре! Отже ти тут прокажи собі тихцем десять „Отченашів“, а тоді йди просто до своєї

хати. Ми зайдемо від городу. Думаю, що твого батька скоро визволимо.

Постоявши кілька хвилин, Гриць пішов у напрямі свого подвір'я. Хвіртка рипнула.

— Стій! Хто там? — почувся голос вартового.

— Це я, гроші несу, — відповів Грицько.

— А, це ти! Ну, проходи, проходи!

Коли Грицько був близько порога, із темряви з-за рогу хати виринула темна постать і нечутно стала підкрадатися до вартового. Ще хвилину, щось глухо стукнуло, і вартовий без крику впав коло присьби.

— Тепер іди в хату, а дверей у сні не зачиняй! — почув Грицько шепіт біля вуха.

Грицько вступив у хату, лишаючи за собою незачинені двері.

— Є деньгі? — запитав командир. — Висипай на стіл!

Та в цей момент двері широко відчинилися і в них показалося кілька рушниць і пістолів, спрямованих на большевиків.

— Руки догори!

Поблідлі з жаху червоноармійці підняли слух-
няно руки.

— Хлопче, звільни батька від мотузка!

Грицько кинувся до стола, узяв ножа і пере-
різав мотузка. В хату вступили два українські
вояки і стали відбирати від большевиків зброю:
рушниця, пістолі, гранати і скорострільні стріч-
ки. Все це виносили в сіни. Коли заплакана
Грицькова мати вернулася з села, большевики
вже були роззброєні й пов'язані. Мати спочатку
не могла зрозуміти, що сталося, а коли усвідо-
мила собі, що ці нові гості врятували її чоловіка,
кинулася до них з словами радості й подяки.

— Скажіть же, хто ви? Щоб я знала, за кого
Бога молити!.. — допитувалась.

— Я полковник Петрів, а це мої козаки-гай-
дамаки з кінного полку імени Костя Гордієнка,
— відповів старшина, всміхаючись.

Забравши зброю й полонених, полковник Пет-
рів і його браві гайдамаки зникли в темряві но-
чі. А вранці Грицько переживав велику радість:
цілий полк гордієнківців промаршував селом на
лубенський шлях в дальшій погоні за больше-
виками.

„Гей, долиною, гей, широкою козаки йдуть”,
— лунала на все село бадьора пісня.

**

Минуло двадцять п'ять років... Невеликий
хлопчина Грицько виріс на великого Гриця П-ка

і в 1943 році перебував з дружиною, сином і ста-
ренькою мамою в одному скитальському таборі
в Німеччині. До цього табору приїхав одного дня
генерал-хорунжий Всеволод Петрів.

— Він, чи не він? — настирливо думав Гриць-
П-ко, вдивляючись в обличчя генерала. Коли ге-
нерал на таборовій вулиці розмовляв з полков-
ником Чорним, Грицько підійшов до них.

— Вибачте, пане генерале. Чи вам не доводи-
лося в 1918 році під Лубнями визволити з петлі
селянина, якого большевики хотіли повісити в
його хаті?

— Під Лубнями? Було таке діло! А ви звід-
ки про це знаєте? — запитав генерал.

— То був мій батько! — промовив Грицько,
щиро потискаючи руку генерала, що дружньо
простягнулася до нього.

І поплила цікава розмова про героїчні бої
славного кінного полку імени кошового отамана
Костя Гордієнка...

¹ Описана тут подія сталася в 1918 році, коли Укра-
їна була на деякий час уперше зайнята большевицькою
червоною армією.

² самогон — саморобна горілка.

³ сволок — поздовжній бальок у селянській хаті, що
піддержує стелю.

⁴ деньгі — по-російськи гроші.

БЕРІЗКА

Питала білява берізка в гаю
Біляву берізку — сестрицю свою:
„Скажи мені, сестро, чому восени
І люди похмурі, і гай наш сумний?..”

Зідхнувши, озвалася старша сестра:
„На світі для всього — свій час і пора:
Весною втішались ми сонцем ясним,
Тому так сумуємо зараз за ним;

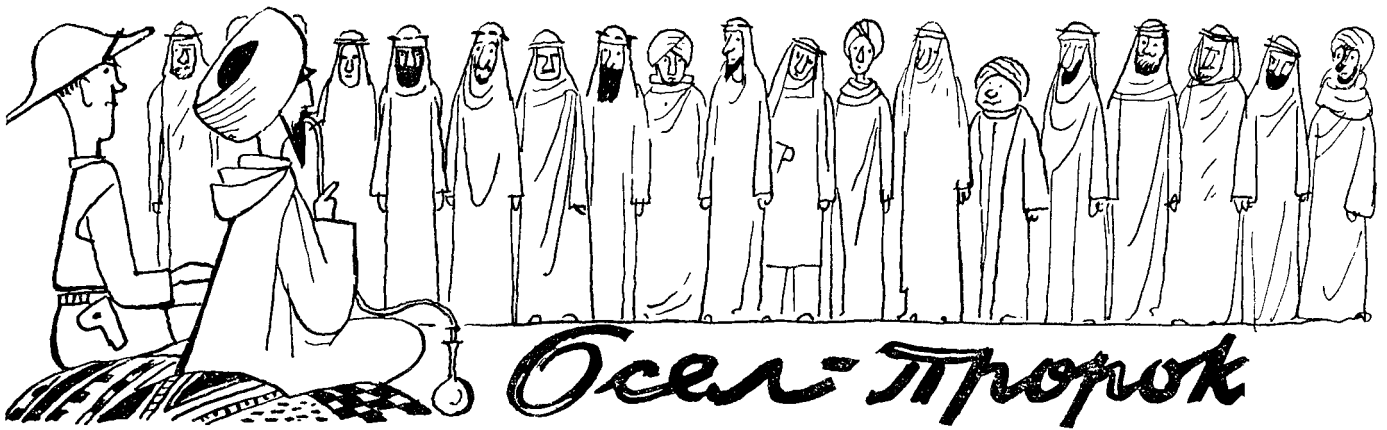
Весною ми тепле повітря пили,
І з вітром пестливим у дружбі жили,
А зараз нас гнітить туман навісний,
І вітер нам ворогом став восени.

Але незабаром минеться це все:
Нам радість і щастя весна принесе;
Що більше зазнаєм осінніх терпінь,
То втішніша буде весною теплінь...”

Тремтливо берізка тяглась догори,
Шукаючи захистку в гілках сестри,
Бо вітер осінній злосливо стогнав, —
До самого долу берізку згинав...

О. Кобець

Ілюстрації Е. Козака

Каравана шейха¹ Мохаммеда Ібн Мози складалася з дев'ятдесяти верблюдів і дев'ятнадцяти погоничів. Сам шейх, огрядний чоловік з білою бородою, їхав на білому ослі, що мав такі самі достойні манери, як і його пан. Шейх і осел були, як побратими: вони ніколи не розлучались і навіть спали разом в одному наметі.

З караваною мандрував через пустелю англійський подорожник. Він мав вісімдесят золотих монет, зашитих у шкіряний мішечок. Вдень англієць носив мішечок при собі, а вночі клав його під голову в наметі, в якому спав. Одного ранку, пробудившись, закріпив, що мішечок з золотом щез. Хтось украв...

Англієць пішов зараз до шейхового намету і сповістив сумну новину. Шейх, видимо схвилюваний, почував свою білу бороду і, помовчавши хвилину, сказав:

— Прикро мені, дорогий приятелю, що тобі сталася така неприємність, але ти не журися! Поки сонце схилиться на захід, твоє золото вернеться до тебе.

Каравана рушила далі і аж на полуденок затрималась в оазі над річкою. Тут шейх звелів усім своїм людям зібратися перед наметом. Сам усадовився з люлькою на купі килимів та подушок, а англієця посадив поруч себе.

Дев'ятнадцять засмажених сонцем синів пустелі стояли мовчки перед шейхом, який, покурюючи люльку і не кваплячись, довго приглядався до кожного з них блискучими чорними очима. Нарешті заговорив:

— Вісім днів і ночей подорожує з нами оцей білий сагіб,² що є нашим гостем і моїм сердечним приятелем. І ось, на дев'ятий день подорожі, трапляється йому така прикрість — його обкрадають. Крадіж — це взагалі поганий злочин, але обкрасти гостя в каравані — це найогидніший учинок під сонцем! Я певний, що злодій серед вас, але хай собі не думає ця паршива вівця, що злодійство минеться їй безкарно! Сам Аллах указав мені спосіб, як знайти золото білого сагіба.

Потім обернувся і показав пальцем на свій намет, де стояв у затінку його білий віслюк.

— Бачите цього осла? Це не проста собі тварина — він походить у простій лінії від тієї ослиці, на хребті якої їздив наш пророк Мохаммед. Він і сам уміє ворожити, бо через нього промовляє мудрість Аллаха.

І, вп'яливши блискучі очі в громаду погоничів, шейх закрімів могутнім голосом:

— Мій осел скаже мені, хто вкрав гроші білого сагіба!

Погоничі знітилися³ і з тривогою споглядали то на шейха, то на білого віслюка.

— Звичайно, — говорив далі шейх уже спокійніше, — мій осел балакає не людською мовою, але такою, яку лише я один розумію. Тепер слухайте сюди: я наказую кожному з вас по черзі зайти до намету і спустити за собою запону, щоб ніхто його там не бачив, окрім Аллаха і віслюка. Далі наказую, хай кожний потягне осла за хвіст. Якщо хвоста діткнеться рука невинної людини, віслюк мовчатиме. Та коли його потягне за хвіст рука злодія, він зараз заговорить і покаже нам ледацюгу, якого я скараю на горло!

ПРО ГРИЦЬКА, ЩО БОЯВСЯ ВОДИ

Ілюстрації С. Гординського

Гриць, відколи уродився,
Сам ні разу не умився,
Бо такий удався зроду,
Що й не подивився в воду —
Так боявся він води,
Мов великої біди.

Ріс Грицько собі, нівроку,
І чорнів-темнів щороку;
Раз, як в дзеркало поглянув,
То побачив темну пляму:
„Гм, чи я це мав би бути?
Ні, то дзеркало зіпсує!”

Аж Грицькові сон приснився:
Десь він ніби опинився
Серед степу, серед поля,
Розглядається довкола —
Раптом бачить ліс чи гай,
А на дошці напис: „Р а й”.

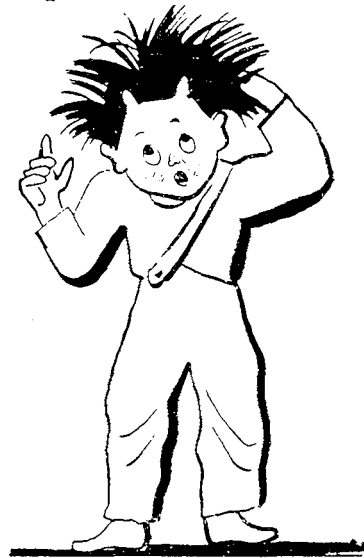
У раю тім янголята
Білі, наче лебедята.
Каже Гриць: „Не йду туди!
Там затягнуть до води!
Скажуть: „Ну, обмийся в нас”.
Ні, дам драла, поки час!”

І пішов він в яр глибокий,
А в яру тім стовп високий.
Під стовпом Грицько наш став,
Напис „П е к л о” прочитав.
Купка хлопців там була
Чорних, як смола.

„Ці води не знають люди!
Тут мені вигідно буде!” —
Так Грицько поміркував,
В пекло помашерував.
Мац себе за лоб — овва!
А на лобі — роги два...

Так Грицько, що не вмивався,
Чортиком, нарешті, стався;
Вже шкода тепер гадати,
Як би з пекла драла дати!
З пекла вороття нема,
Все — дарма!

Крикнув Гриць крізь сон з тривоги,
Мац за лоба — де ж ті роги?
„Е, це тільки сон... Дурниці!
Але... дайте но водиці!”
Так то сон йому поміг —
Гриць біленький став, мов сніг.

Авторів і видавців, які бажають, щоб їхні видання для дітей були обговорені у „Веселці”, в відділі „Що читати?”, просимо надсилати свої твори у двох примірниках на адресу Редакції „Веселки”.

От і почалася процесія... У глибокій мовчанці один за одним посувались погоничі до намету шейха. Входяв один, побув там хвилину-дві і виходив, а тоді заходив інший. І так усі дев'ятнадцять погоничів перейшли через шейхів намет, але з намету не понісся жаден звук... Білий осел мовчав. Невже достойний шейх сказав неправду, що його осел — пророк?

Англієць глянув затривожено на шейха, але той лише всміхнувся під вусом:

— Не турбуйся, зараз матимеш своє золото.

Далі шейх звелів усім людям стати в один ряд і простягнути перед собою руки долонями наверх. Підвівшись з подушок, він повільним кроком наблизився до першого скраю погонича, нахилився, понюхав обидві його долоні, потім підійшов до другого, третього, четвертого... Раптом, понюхавши долоні дванадцятого погонича, достойний шейх випростався, люто блиснув очима і вирвав з піхви свій кривий меч:

— Ах, це ти, підлий злодюго, обікрав чоловіка! Віддай золото, а ні, то я вб'ю тебе на місці!

Погонич затрусився, впав ницьма перед шейхом і заридав ридьма:

— Так, пане! Це я зробив! Я обікрав білого сагіба і сховав золото під кам'єм. Не вбивай мене, на милість Божу, я зараз усе принесу!..

Коли вже білий подорожник дістав назад своє добро, йому було дуже цікаво знати, яким чудом шейх угадав, що цей дванадцятий погонич був злодієм.

— О, це цілком проста річ, — посміхнувся шейх. — Опівдні, коли мої люди відпочивали, я пішов собі над річку і назбирав пахучих зел. Заварив ці зела в окропі і виваром добре скропив віслюків хвіст. Кожний з погоничів, що мав чисту совість, не вагався потягнути осла за хвіст, і тому його долоні пахли виваром. Тільки злодій, побоюючись, щоб осел не заговорив і не зрадив його, не потягнув осячого хвоста, і тому його долоні не пахли. Так чи с'як, дорогий друже, мій осел знайшов твоє золото.

За Дж. Бартоном
І. Кер.

¹ шейх — начальник арабського племені.

² сагіб — пан.

³ знітитись — притаїтись, похнюпитись.

Ілюстрація М. Бутовича

Трам-та-ра-рам-бум-бам-бам!
Що за шум вчинився там?
То наш Лесь кричить щосили:
„Барабан мені купили!
Ще й дві палички при нім,
Щоб гримів він, наче грім!”
Кажуть мама: „Так не бий!
Барабанчик трісне твій...”
Лесь поради не послухав,
Бив, аж всім лящало в вухах,
Аж Рябко під стіл заліз...
Барабанчик — бум! — і тріс...

Ніна Бурик

НАУКА

Галя лялю научала,
Як і що робити:
„Мушиш, доню, рано встати
Й ліжко застелити.
Далі личко гарно вимий...
Мило ось, серденько!
Витри ручки, причешися,
Тільки чепурненько!
А як сядеш їсти кашку,
Уважай на себе,
Вже бо руки заболіли
Прати все на тебе”.

К. Перелісна

Я ЗАБУВ...

- Грицю, чи ти здав на пошту мого листа?
— Ні, тату, я забув. Я ще здам.
— Не треба вже, — сказав батько дуже невдоволений. — Лист прийде запізно.
- ✧
- Дарцю, чи ти полила квіти, як я тобі казала? — питалася мати.
— Ні, я забула, мамо! Я їх поляю!
— Не треба вже. Вони уже зовсім зів'яли.
- ✧
- Чи ти дав пташці води в мишцінку? — спиталася мама іншим разом.
— Ні, мамо, я забув. Я зараз наллю.
Та бідна пташка не ждала вже води від забудька, вона згинула від спраги.

ЩО СОНЦЕ БАЧИЛО

Щілий день по небі сонечко ходило
І на світ на Божий радісно дивилося:
Бачило уранці, як пташки вставали
І на славу Божу пісеньку співали.

Бачило, як білочки по дубах скакали,
Як маленькі зайчики по лісах стрибали,
Як веселі квіти пуп'яшки розкрили
І росою личка чисто-чисто мили.

Потім за хмаринку трошки заховалось,
Діточок в садочок гратись закликало,
Ввечері пішло собі у палату спати,
Не забуло і мені „добраніч” сказати.

*Марта Головата,
учениця 4 класу*

ЩО ГРАТИ

Діти, що вчать гри на фортепіяні і вже можуть виконувати легкі композиції, дістали гарний подарунок від композитора проф. Василя Шутя, який є теж учителем музики. Він почав видавати для них окремими випусками невеликі розміром фортепіянові твори, які можна грати дома, на виступах або вживати їх як супроводу до танців. Отож, вже можете купити собі „Танок синіх дзвіночків”, „Танок курчаток”, „Метелика”, „Весняну пісеньку”, „Український марш”, збірку легких творів гармонічного й поліфонічного укладу та інші танці і сонати. Багато з них засновані на українських народних мелодіях. За цими виданнями питайте в книгарнях або замовляйте в видавництві проф. Василя Шутя, 1811 W.ignon St., Chicago 22, Ill.

НАЙКРАЩА ІГРАШКА

Дома в кожнім закапелку
Маю іграшок багато
Та дістану де „Веселку” —
От тоді у мене свято!

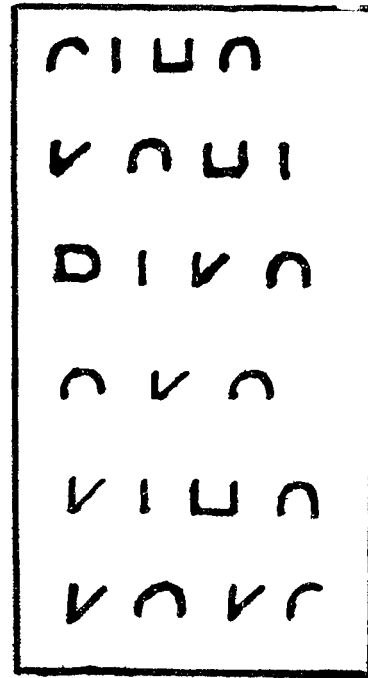
Всякі там казки, пригоди,
Вірші, загадки, картини
І цікавий світ природи —
Втіха, радість для дитини.

Не забудьте зараз, тату,
Переслати передплату
До щоденника „Свобода”,
Де „Веселка” ця виходить!

Бо „Веселка” звеселяє,
Бо „Веселка” нас навчав
І несе між наші стіни
Подих вітру з України.

КУТОК РОЗВАГ

ТАСМНІ СЛОВА

Прочитайте оцих шість слів. Якщо не зможете, вживіть дзеркала.

— ** —

РАХУНКОВА ЛОМИГОЛОВКА

(Для старших дітей)

Додайте числа так, щоб у сумі вийшла цифра — 99,999.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0.

ПОПРОХАЄМ ТАТА, МАМУ

„Ой, купіть нам, тату,
Книжечок багато,
Щоб було що почитати
В будень і у свято”.

Попрохали тата,
Ще попросим мами:
„Ой, купіть нам, люба мамо,
Книжку з образками.

Ще й купіть „Веселку” —
Там казки хороші,
Стільки втіхи не купити
За ніякі гроші!

Знаєм ми: „Веселка” —
Це журнал дитячий,
Хто „Веселку” має — скаже,
Хто не має — плаче.

P.

РОЗГАДАЙМО!

1. УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ЗАГАДКИ

а. Не кущ, а з листочками, не сорочка, а шита, не чоловік, а розмовляє.

б. Біла рілля, чорне насіння: хто вміє — посіє, хто знає — той відгадає.

в. Без дишла, без дуги — куди захочемо, туди й поїдемо — я і ти.

г. Біжить свинка, вирізана спинка — оглянеться назад — і сліду не знає.

2. РЕБУСИКИ

КА	КА	КЛАД	НІЖ
а) _____	б) _____	в) _____	г) _____
ЛИ	ДА	КА	ЖЯ

3. ЗАГАДКОВА ВІЗИТІВКА

В А С И Л І Т И Ч Е Ч К И

Хто ці хлопці?

4. МАГІЧНИЙ КВАДРАТ

(Уложила Анна Жарська)

— — — інакше — звук
 — — — є на обличчі
 — — — врятувався під час потопу

5. ЗАГАДКА

Вдень, вночі не спить, лиш ходить —

Це ніяк йому не шкодить.

Часом навіть ніг не має,

На стіні хвостом махас.

Всім потакує він так:

„Так-тік-так!”

Часом дзвонить, часом кука —

Відгадайте, що за штука.

РОЗВ'ЯЗКИ ЗАГАДОК

Розв'язки загадок, вміщених у дев'ятому числі „Веселки” за вересень 1956 р.:

1. **ЩО ЦЕ?** Горіх.
2. **ЩО ЦЕ?** Черевики.
3. **МАГІЧНИЙ КВАДРАТ:** літо, Ікар, тара, орач.
4. **ЯКА ЦЕ КНИЖКА І ХТО ЇЇ АВТОР?** Іван Франко — Лис Микита.
5. **РЕБУСИКИ:** підкова, нарід, Підляшшя, на столі.
6. **МАГІЧНИЙ КВАДРАТ:** мур, ухо, рот.

ВИСЛІД ЛЬОСУВАННЯ ЗА ДОБРІ РОЗВ'ЯЗКИ ЗАГАДОК із 9-го числа „Веселки” за вересень 1956 р. Правильні розв'язки прислали такі діти: Дозорський Володимир, Елілшевська Христя, Жарська Анна, Захарія Міля, Кікта Христя, Козак Сяня, Мисишин Віра, Сененко Леся, Халуца Рома.

У висліді льосування нагороду отримали: Дозорський Володимир, Мисишин Віра, Сененко Леся.

На нагороду призначено веселе віршоване оповідання Романа Завадовича п. н. „Переполох”.

Дорогі Читачі!

Жовтень — місяць книжки, це одночасно місяць кампанії й збірки на пресовий фонд „Веселки”. Цьогорічна жовтнева збірка важливіша від двох попередніх тим, що, поруч закликати складати добровільні пожертви на пресовий фонд, вона включає також запрошення до передплати „Веселки”.

Видавець „Веселки” — Український Народний Союз і „Свобода” від січня 1957 року планує: 1) „Веселка” мала б стати окремим журналом при „Свободі”. У зв'язку з тим „Веселка” приходитиме тільки до тих, що заявлять своє бажання отримувати її і внесуть передплату в сумі 4.00 доларів річно. 2) „Веселка” мала б появлятися на доброму папері. 3) „Веселка” мала б бути друкована кольором.

Здійснення цих планів збільшить майже вдвоє теперішні кошти видання „Веселки”. Тому це здійснення можливе тільки при допомозі громадянства, зокрема наших Читачів і Прихильників. Поруч передплат вони мусять щедро складати добровільні датки на пресовий фонд нашого журналу.

Що можете зробити в цій справі Ви, діти-читачі „Веселки”?

Багато!

Передусім попросіть своїх батьків, щоб обов'язково негайно передплатили Вам „Веселку”. Попросіть, щоб до передплати долучили також добровільну пожертву.

Попросіть своїх учителів і виховників, щоб заперечували „Веселку” до шкіл, які відвідуєте, і до організацій, до яких належите.

Заохочуйте інших дітей, своїх знайомих, товаришів і приятелів, щоб передплатили „Веселку” та склали добровільний даток.

Тільки спільним зусиллям і при дружній співпраці зможемо зробити „Веселку” такою, про яку пишете у своїх листах до Редакції — кольоровою, на гарному папері!

Вітаємо Вас щиро

Редакція „Веселки”

Розв'язки загадок, вміщених у жовтневому числі „Веселки”, прислати до 30-го жовтня ц. р. Хто правильно розв'яже всі загадки — візьме участь у льосуванні нагород. Список учасників льосування і виграних нагород вмістимо в числі „Веселки” за листопад ц. р.

„ВЕСЕЛКА”, ілюстрований журнал для української дітвори, щомісячний додаток до щоденника „Свобода”. Виходить на початку кожного місяця. Адреса Редакції й Адміністрації: „SVOBODA”, Р. О. Box 346, Jersey City 3, N. J. Редагує Колегія з членів Об'єднання Працівників Дитячої Літератури. Редакція застерігає собі право виправляти матеріали. Передруки нових творів і репродукції ілюстрацій, вміщених у „Веселці”, тільки за попередньою згодою Редакційної Колегії. Заголовок і розділові заставки роботи П. Холодного.

**VIII ЧАСТИНА:
СИЛОЮ І РОЗУМОМ**
(Продовження)

Бабина Зозуличина внучка Маруся узліссям іде, зілля збирає, багатирський свист чує.

„Хай перун ударає і вихор дєрева викорінює — а я піду погляну, хто це так свище”.

Глянуть Богута і печенізький велетень — по один бік ковалі-велетні стоять, молоти в руках держать...

... по другий бік кінне військо печенізьке, а що вершник роз'ярений, то лук до стрілу натягнутий.

Забриніла хмара стріл печенізьких — і могутньо подув Богута, подихом стріли розсіяв, друзів-ковалів від ран захистив.

Високо піднявши мечі й списи, з пекельним вереском рушила в наступ печенізька кіннота.

„Твій брат у Києві живий”, — каже Богута, і в ту ж мить несподіваним ударом ніг...

(Продовження буде)

Не дармують ковалі, вдаряють велетеньськими молотами, не дають до себе приступити.